

Anna-Liisa

Anna-Lisa

Suomi 1922. **Tuotantoyhtiö:** Suomi-Filmi Oy. **Tuotannonjohto:** Erkki Karu. **Ohjaus:** Teuvo Puro, Jussi Snellman. **Käsikirjoitus:** Jussi Snellman – Minna Canthin näytelmästä *Anna Liisa* (1895). **Kuvaus:** Kurt Jäger, A. J. Tenhovaara. **Lavastus:** Carl Fager. **Leikkaus:** Teuvo Puro, Kurt Jäger. **Pääosissa:** Hemmo Kallio (Kortesuon isäntä), Meri Roini (Kortesuon emäntä), Helmi Lindelöf (Anna-

Liisa), Greta Waahtera (Pirkko), Emil Autere (Johannes), Mimmi Lähteenoja (Husso), Einari Rinne (Mikko), Axel Ahlberg (rovasti). **Helsingin ensiesitys:** 20.3.1922. 70 min. Värisävytetty kopio: Kansallinen audiovisuaalinen arkisto. Aiheen muut filmatisoinnit: *Anna-Liisa* (Teppo Raikas 1911 – ei esitetty julkisuudessa), *Anna-Liisa* (SF 1945, ohjaus: Orvo Saarikivi).

Minna Canth kirjoitti näytelmän *Anna Liisa* viimeisinä elinvuosinaan. Se yhdistää Canthin tuotannon kaksi tunnetuinta juonetta, maalaisympäristön, jonne kirjailija sijoitti ensimmäiset huvinäytelmänsä, ja yhteiskunnallisten ongelmien käsittelyn. Anna-Liisa on talollisen tytär, joka on menossa naimisiin Johanneksen kanssa. Kaikki näyttää onnelliselta, kunnes lähistöllä asuva vanha nainen, Husso, alkaa muistuttaa tyttöä tämän menneisyydestä. Anna-Liisa oli synnyttänyt salaa lapsen mutta surmannut tämän. Lapsen isä oli Husson poika, talon entinen renki, joka on nyt uittopäällikkönä rikastuttuaan palaamassa ”hakemaan omaansa” eli Anna-Liisaa. Minna Canthin tuotannon ihmeellinen kaksinaisuus näkyy *Anna-Liisassakin*: melodramaattinen tarina, joka voisi olla tavallinen liikuttava ”nyyhkyaihe”, onkin yhteiskunnallinen kannanotto. *Anna-Liisa* on Suomi-Filmin ensimmäinen pitkä näytelmäelokuva. *Ollin oppivuodet* (1920) tuotti sen edeltäjä Suomen Filmikuvaamo ja aikaisemmat yhtiön tuottamat elokuvat olivat puolta lyhyempiä. Sen ohjasi yhtiön silloinen pääjohtaja Teuvo Puro yhdessä näyttelijä Jussi Snellmanin kanssa.

Canthin vilpityn hätähuuto naisen aseman puolesta järkytti aikalaisia ”realismillaan”, mutta hän oli myös melodramaattisen ajan lapsi, minkä luokkien ja sukupuolten, oikeuden ja vääryyden jyrkät vastakohtat kavalsivat. Elokuva yksinkertaisti, ”melodramatisoi”, näitä puolia edelleen, vaikkapa vain siitä luonnollisesta syystä, ettei se voinut käyttää Canthin koko vuoropuhelua, jolla kaikessa tiiviydessään on myös luonteita ja asetelmia arkistava vaikutus. Silti Puron ja Snellmanin *Anna-Liisa* todistaa varsin kehittyneestä elokuvailmaisesta, jonka ei tarvitse hävetä edes Sjöströmin tai Stillerin samanaikaisten Lagerlöf-sovitusten rinnalla. Puro käyttää jo luontevasti takautumia, unijaksoja ja rinnakkaisia kehittelyjä. Luonto on rakennettu tapahtumien osanottajaksi, milloin tunnelman heijastajana kuten alun viettelykohtauksessa joka on draaman liikkeellepaneva voima, milloin mielentilan aktiivisena tulkkina kuten jaksossa, jossa sisäisen kamppailun uuvuttama Anna-Liisa tuupertuu maahan tuulisessa metsässä puiden näyttäessä putoavan raskaina hänen päälleen. Luonto on elävöitetty tavalla, joka viittaa sekä sielunmaisemaan että ”luonnonmukaiseen” elämään: alussa vallitsee idylli, mutta kulttuurin ja sen moraalisen otteen kiristyessä Anna-Liisan ympärille myös luonto muuttuu miltei ekspressionistisen uhkaavaksi tekijäksi.

Melodraaman ideologisen funktion mukaisesti Anna-Liisan kohtalo on luettavissa seuraavasti: jäykässä ja suvaitsemattomassa patriarkaalisessa yhteisössä eli viime vuosisadan lopun suomalaisella maaseudulla naiselle ei sallita aviollisia eikä esiaviollisia harha-askelaita. Paine on niin kova, että nainen ajautuu mieluummin lapsenmurhaan kuin paljastaa hairahduksensa. Juuri tällainen melodramaattinen kärjisty miesvaltaisen kulttuurin ja sen kaksinaismoraalin ilmentäjänä lienee ollut Canthin tähtäimessä. Naisen alistaminen on hänen seksuaalisuutensa hallitsemista, sen kontrollia neitsyyden ja ”laillisen” äitiyden rajoissa. Anna-Liisan kohtalossa tämän moraalisen seuraukset toteutuvat äärimuodossa: nainen itse tuomitsee itsensä, ja melodraama juhlii naisen sisäistettyä syyllisyyttä sadomasokistisella kiihkolla. Rovastin iankaikkiseen autuuteen viittaavan puheenvuoron kaikuna Anna-Liisa luo silmänsä taivaaseen. Tämän maailman miesten taivaallinen edusmies suo naiselle parhaan osan ikuisen autuuden kautta.

- Ari Honka-Hallilan (*Suomalaisen elokuvan festivaali*, ohjelmakirja 1992) ja Sakari Toiviaisen (*Suurinta elämässä. Elokvamelodraaman kulta-aika*, 1992) mukaan Antti Alanen.